

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
w Warszawie

Wydział Ogrodnictwa, Biotechnologii i Architektury Krajobrazu

Michał Skrobot

Otwarty model miasta-ogrodu w
krajobrazie polskim

Open model of garden-city in the Polish landscape

Praca doktorska
Doctoral thesis

Praca doktorska wykonana pod kierunkiem:
dr hab. Jeremiego T. Królikowskiego, prof. nzw. SGGW
SGGW w Warszawie

Recenzenci:
prof. dr hab. Jan Rylke
Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie
prof. dr hab. Krzysztof Młynarczyk
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Streszczenie

Otwarty model miasta-ogrodu w krajobrazie polskim

Prezentowana praca porusza tematykę procesów kształtowania się krajobrazu osadniczego. Dzisiaj podstawowym zadaniem towarzyszącym procesom miastotwórczym jest dążenie do uzyskania zrównoważonego rozwoju i poprawy jakości życia mieszkańców. W urbanistyce i architekturze krajobrazu potrzebne są dobre wzorce, które staną się wytycznymi do kształtowania krajobrazu miasta. Na przestrzeni dziejów, obserwować można różne modelowe rozwiązania miasta idealnego. Dobrym przykładem jest chociażby stworzona przez Ebeneзера Howarda koncepcja miasta-ogrodu, która do dzisiaj jest inspiracją dla wielu projektantów. W Europie, tworzenie miast polega głównie na rozwoju istniejących struktur a rewitalizacja jest ważnym elementem w procesach miastotwórczych. W Polsce istnieje wyraźna potrzeba pracy nad istniejącą tkanką osadniczą, poprzez niwelowanie skutków niepoprawnej urbanizacji. Dysertacja jest poszukiwaniem wzorcowego modelu osadnictwa, który może być zastosowany do dzisiejszych warunków rozwojowych miast.

Celem niniejszej pracy jest opracowanie modelu zamieszkiwania, który byłby połączeniem idei miasta-ogrodu ze współczesnym paradygmatem myślenia o osadnictwie człowieka.

Do zrealizowania zamierzonych celów badawczych zostały wykonane badania studialne i terenowe obejmujące współczesne modele zamieszkiwania. Zbadane zostały doświadczenia w sferze teoretycznej, obejmujące prace koncepcyjne i badawcze odpowiadające na współczesne potrzeby i oczekiwania mieszkańców. Przeanalizowane zostały również dokonania w projektowaniu nowych jednostek osadniczych w Polsce i na świecie. Badania terenowe odnoszą się do wybranych struktur osadniczych na trzech kontynentach Europy, Azji i Afryki. Kontynenty te są przykładem odmiennych warunków miastotwórczych, genezy powstawania, skali, morfologii struktur i tempa rozwoju. Badania zostały wykonane ze szczególnym uwzględnieniem tworzonych w Europie miast-ogrodów oraz inspirowanych tą ideą realizacji na świecie, które traktują krajobraz podmiotowo w stosunku do projektowanych struktur. Badania na terenie Polski obejmują miasta, zróżnicowane pod względem wielkości ze szczególną uwagą na istniejące miasta-ogrody.

W zakres rozprawy wchodzi część analityczno-projektowa, która zakłada stworzenie teoretycznego modelu na podstawie wykonanych badań, jednocześnie uwzględniająca proces rewitalizacji jako główny czynnik determinujący rozwój i prowadzący do poprawy istniejących struktur. Otwarty model miasta-ogrodu jest przykładem urbanistyki krajobrazowej, kreatywnego osadnictwa, a poprzez swoje zrównoważone parametry zalicza się do koncepcji urbanistyki ekologicznej.

Dysertacja obejmuje również weryfikację modelu w Solcu nad Wisłą, aby określić możliwości stosowania modelu jako narzędzia w procesach planowania i projektowania przestrzennego. Wynikiem jest koncepcja geometrii rozwoju Solca nad Wisłą wraz z wytycznymi odnoszącymi się do wybranych elementów w krajobrazie miasta.

Słowa kluczowe – krajobraz miasta, miasto-ogród, model osadnictwa, rewitalizacja osadnictwa, urbanistyka krajobrazowa, urbanistyka ekologiczna, zrównoważony rozwój miast

prof. dr hab. inż. Krzysztof Młynarczyk
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Katedra Architektury Krajobrazu

R e c e n z j a

rozprawy doktorskiej mgr. **Michała Skrobota**
pt. „*Otwarty model miasta-ogrodu w krajobrazie polskim*”.

Recenzję wykonano na zlecenie Rady Wydziału Ogrodnictwa, Biotechnologii
i Architektury Krajobrazu Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
oraz Dziekana, prof. dr hab. Katarzyny Niemirowicz-Szczytt

Praca doktorska była realizowana pod kierunkiem
dr. hab. Jeremiego T. Królikowskiego, prof. SGGW

1. Wybór tematu, teza badawcza, cel i zakres pracy

Problematyka miejska, rozważana w obszarach urbanistyki, architektury i architektury krajobrazu, należy obecnie do grupy zagadnień niezwykle istotnych z punktu widzenia jakości życia człowieka. W procesach planowania współczesnego miasta wiodącą rolę odgrywają przekształcenia w zakresie sprawności jego funkcjonowania a także walorów przestrzeni publicznych, ze szczególnym uwzględnieniem terenów zieleni. W obliczu wymogów zrównoważonego rozwoju tworzenie nowych form miejsc publicznych, bardzo często kreowanych z szerokim udziałem mieszkańców, jawi się jako poważne wyzwanie dla projektantów. Istnieje jednocześnie tendencja ograniczania terenów zieleni, zwłaszcza w trakcie realizacji nowych osiedli, gdzie powierzchnie biologicznie czynne ustępują obiektom kubaturowym. W kształtowaniu krajobrazu miejskiego coraz większego znaczenia nabierają odniesienia do nieco utopijnych idei miasta-ogrodu, jako miasta idealnego. Szukanie takich inspiracji może jednak zaowocować stworzeniem koncepcji modelu dobrze dostosowanego do aktualnych warunków rozwoju jednostek osadniczych. Taką próbę podjął Autor ocenianej dysertacji. Podnosząc niewielką liczbę opracowań z tego zakresu należy uznać, iż tematyka i zakres podjętych przez Doktoranta badań

są dobrze wybrane i uzasadnione. Brzmienie tytułu rozprawy trafnie precyzuje zawartość treściową całości. Prawidłowo sformułowano cel pracy i jej zakres a także tezę badawczą.

2. Metodyka badań

Metodologia badań została podana w rozdziale 2. Wyczerpująco zostały przedstawione etapy badań i zastosowane metody badawcze. Obok części opisowej Autor zamieścił schemat postępowania badawczego, który wyraźnie ułatwia lekturę tego rozdziału. Ogólnie wybór metod badawczych oraz zakres ich stosowania można określić jako prawidłowe.

3. Struktura pracy oraz dokumentacja tabelaryczna i graficzna

Dysertacja została złożona w formie oprawionego wydruku komputerowego, obejmującego 222 numerowane strony oraz 1 załącznik. Całość została podzielona na 10 rozdziałów a także 31 podrozdziałów pierwszego rzędu, 47 drugiego i 8 trzeciego rzędu. Numerami 11, 12 i 13 oznaczono kolejno Bibliografię, Źródła internetowe, Spis ilustracji. Powinny to być, moim zdaniem, części nienumerowane - zawierają jedynie wykazy materiałów źródłowych oraz ilustracji i nie stanowią rozdziałów. W tekście pracy zamieszczono 371 rycin oraz 8 tabel.

Zastosowana w pracy, w formie rycin, tabel oraz załącznika dokumentacja, została przygotowana bardzo starannie, z dużą dbałością o detale graficzne i prawidłowo koresponduje z tekstem dysertacji. Reprodukowane fotografie, podobnie jak użyte opracowania graficzne, posiadają dokładne odwołania do źródeł zamieszczone w wykazie ilustracji. Powszechnie przyjętą zasadą jest jednak podawanie źródeł bezpośrednio pod zamieszczoną ryciną bądź tabelą - znacznie ułatwia to lekturę tekstu.

Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt, iż większość zamieszczonych współczesnych fotografii została wykonana przez Autora samodzielnie; prezentują bardzo dobrą jakość techniczną i cechują się dobrą kompozycją kadru. Podobnie należy ocenić jakość wykonanych rysunków, schematów i innych opracowań graficznych.

Ogólnie należy stwierdzić, iż zachowano prawidłowe proporcje pomiędzy poszczególnymi częściami pracy oraz logiczną kolejność rozdziałów i podrozdziałów.

Rozprawa jest przejrzysto zredagowana, starannie opracowana, z dostrzegalną dbałością o jej stronę wizualną.

4. Dobór oraz wykorzystanie piśmiennictwa i innych materiałów źródłowych

Doktorant zebrał i zestawiał w wykazie bibliograficznym 134 pozycje źródłowe, w tym 29 obcojęzycznych. Wykaz ten zawiera wydane drukiem artykuły naukowe i wydawnictwa książkowe. Ponadto zamieszczono wykaz wykorzystanych 11 źródeł internetowych.

Należy podkreślić prawidłowy wybór tematyczny wszystkich pozycji bibliograficznych oraz ich merytoryczny ścisły związek z omawianymi zagadnieniami. Autor sięgnął do licznych, współczesnych opracowań dotyczących problematyki podjętych badań i bardzo dobrze je wykorzystał w pracy. Szereg pozycji stanowi podstawę przejrzysto skonstruowanego, obszernego rozdziału 3 „Badania studialne”, w którym zostały uwzględnione wiodące prace dotyczące podjętej problematyki. Powołania na źródła znajdują się w tekście pracy a także częściowo w zamieszczonych dość licznych przypisach.

5. Merytoryczna ocena całości pracy

Całość zebranych materiałów Autor przedstawił w formie oryginalnej, starannie przygotowanej dysertacji. Po merytorycznym wprowadzeniu, precyzyjnym określeniu celu, tezy wyjściowej, zakresu badań i opisie metodyki, konsekwentnie naświetlił wielokierunkowe aspekty podjętej tematyki. Dokonał tego w oparciu o szczegółowe wyniki badań własnych, w konfrontacji ze starannie dobraną literaturą przedmiotu.

Obszerny rozdział „Badania studialne” rozpoczynają definicje podstawowych pojęć z zakresu urbanistyki a dalej czytelnik odnajduje analizę innowacyjnych koncepcji miast. Stanowi to swoiste wprowadzenie do analiz modelu miasta-ogrodu. Jak można było oczekiwać, tą część rozdziału otwiera charakterystyka koncepcji Ebenezer Howarda, jednak dalej Autor podaje przykłady koncepcji i realizacji miast-ogrodów w Polsce. Dopiero w dalszej kolejności przytacza wzorcowy model miasta Letchworth w Angli i dalej Hellerau w Niemczech. Tak przyjęta kolejność jest nieco zaskakująca, bo przecież to właśnie Letchworth, budowane od 1903 r pod patronatem Howarda, chociaż nieco odległe od pierwotnych założeń, uznaje się powszechnie jako to, do którego w różnym zakresie odnosiły się późniejsze realizacje.

W dalszej części Doktorant przytacza przykłady miast nie projektowanych jako miasto-ogród, rozpoczynając od znanej wizji miasta linearnego Arturo Sorii a kończąc na polskim osiedlu-miasteczku Zielone Wzgórza w Murowanej Goślinie.

Ważną część dysertacji stanowią opisy przeprowadzonych analiz porównawczych, do których Doktorant wybrał sześć miast z trzech kontynentów (Azji, Afryki i Europy) a także pięć z terenów Polski. Wykaz tych miast został podany w formie schematu, uwzględniając gradację pod względem liczby mieszkańców. Obok w pewnym stopniu porównywalnych wielkości miast, podano również pozostałe kryteria wyboru. Wszystkie miasta Autor odwiedzał osobiście, zbierając materiały do wspomnianych porównań. Obie części kończą podsumowania, w których wiele miejsca zajmują takie elementy jak funkcjonowanie przestrzeni publicznej, struktura terenów zieleni urządzonej oraz, co szczególnie ważne w aspekcie toku dalszych rozważań, relacja z krajobrazem otwartym.

W kolejnej, części prac badawczych Autor podjął ambitne wyzwanie obejmujące stworzenie teoretycznych podstaw otwartego modelu miasta-ogrodu jako nowego modelu osadniczego. Oczywiście w pewnym stopniu nawiązuje on do amerykańskiej koncepcji *eco-city* a także holenderskiego *biopolis*, to jednak należy oddać Doktorantowi celne wskazanie uwarunkowań przestrzennych oraz kolejnych faz rozwoju miasta. Całość rozważań zamyka weryfikacja koncepcji otwartego modelu miasta-ogrodu na przykładzie wybranej, niewielkiej miejscowości - Solec nad Wisłą. Zawiera ona, obok charakterystyki uwarunkowań klimatycznych, przyrodniczych i kulturowych, dobrze przygotowane materiały graficzne, obejmujące wielokierunkowe analizy geometrii układu przestrzennego. Trudno nie zgodzić się z Autorem, gdy w końcowym bilansie mocnych i słabych stron podkreśla uniwersalność opracowanego modelu. Należy jednak podkreślić, że szczególną trudność w stosowaniu tego modelu mogą stanowić uwarunkowania geomorfologiczne. Wybrana do weryfikacji modelu gmina Solec nad Wisłą leży w szerokiej dolinie rzecznej, obfitującej w utwory akumulacji wodnej oraz rozległe formy tarasowo-wydmowe. Zupełnie odmienne, choćby pod względem otwarć krajobrazowych oraz sposobów tworzenia zespołów wewnątrz i w efekcie całych jednostek krajobrazowych, są np. młodoglacjalne tereny pojezierne czy też obszary podgórskie i górskie. Wymaga to zapewne dalszych, uszczegółowionych analiz w odniesieniu do konkretnych jednostek osadniczych.

Dysertację kończą przejrzyste sformułowane wnioski. Wynikają one rzeczywiście z przeprowadzonych badań studialnych analiz empirycznych. Świadczą wyraźnie o zrealizowaniu nakreślonych celów badawczych i prawidłowej weryfikacji tezy wyjściowej.

Do szczególnie wartościowych elementów ocenianej dysertacji zaliczam:

- sprawne przeprowadzenie wielokierunkowych analiz porównawczych wybranych miast z obszarów Polski Europy i innych rejonów świata,
- opracowanie otwartego modelu miasta-ogrodu łącznie z jego koncepcyjno-projektową weryfikacją.

W podsumowaniu pragnę ponadto podkreślić, że Doktorant w stopniu bardzo dobrym opanował warsztat naukowy, co wynika z treści całej pracy. Podobnie tok narracji stosowany w całym opracowaniu należy uznać jako bardzo dobry, co sprawia że całość czyta się z zainteresowaniem. Dysertacja została przygotowana prawidłowo pod względem edytorskim i nie zawiera ważniejszych uchybień technicznych. Wskazane wcześniej pewne nieścisłości nie umniejszają wartości naukowej ocenianej pracy. Uważam, iż wnosi ona szereg nowych elementów i powinna być ogłoszona drukiem.

6. Wniosek końcowy

Przedstawiona do oceny rozprawa mgr. Michała Skrobota pt. *„Otwarty model miasta-ogrodu w krajobrazie polskim”*, została wykonana w oparciu o prawidłowo opracowaną i precyzyjnie realizowaną metodykę badań. Wnosząc nowe elementy naukowe zasługuje na wysoką, pozytywną ocenę. Całość z powodzeniem wpisuje się w szeroko pojmowaną architekturę krajobrazu.

Stwierdzam, że recenzowana rozprawa spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim, zawarte w „Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki” z dnia 14 marca 2003 r. z późniejszymi zmianami (Dziennik Ustaw nr 65 poz. 595).

Wnioskuje o dopuszczenie Autora, mgr. Michała Skrobota do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Wnoszę ponadto o wyróżnienie ocenianej pracy doktorskiej. Uważam, że przeprowadzone badania dotyczące współczesnej problematyki kształtowania miejskiego krajobrazu osadniczego mają w znacznym stopniu charakter nowatorski. Doktorant wykazał bardzo dobre przygotowanie metodyczne i merytoryczne, co znalazło wyraz w precyzyjnie przygotowanej rozprawie doktorskiej.

Olsztyn, 15 października 2015 r.

prof. dr hab. inż. Krzysztof Młynarczyk

Warszawa 1.08.2015

Jan Rylke
Profesor zwyczajny w Katedrze Projektowania
i Konserwacji Krajobrazu
Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie,
mail: j.rylke@gmail.com, tel.: 602488581

Recenzja pracy doktorskiej: Otwarty model miasta-ogrodu w krajobrazie polskim. Ocena opracowana na wniosek Pani Dziekan Wydziału Ogrodnictwa Biotechnologii i Architektury Krajobrazu SGGW w Warszawie, prof. dr hab. Katarzyny Niemirowicz-Szczytt z dnia 30 czerwca 2015 roku.

Uwagi ogólne

Praca: *Otwarty model miasta-ogrodu w krajobrazie polskim* mgr inż. Michała Skrobota jest opracowaniem obszernym. Liczy 220 stron, co jest równoważne z dwukrotnie większą liczbą znormalizowanych stron maszynopisu i zawiera 371 rycin. Ryciny są czytelne i dobrze skomunikowane z opisem. Pracę zamyka plansza przedstawiająca koncepcję rozwoju geometrii struktury przestrzennej Solca nad Wisłą. Bibliografia jest także obszerna, zawiera 145 pozycji. Proporcje pozycji polskich/obcych oraz pozycji współczesnych/historycznych są ujęte w bibliografii właściwie i odpowiadają poruszonym zagadnieniom. Podział treści na dziesięć rozdziałów merytorycznych jest poprawny; obejmuje: część wstępną, metodykę, część analityczną (badania studialne, badania terenowe), część syntetyczną (rewitalizacja, budowa modelu), jej weryfikację (aplikacja modelu), model, dyskusję, wnioski.

Relacje procesów urbanizacyjnych z krajobrazem stanowią dzisiaj zagadnienia poruszające zarówno architektów krajobrazu, jak urbanistów i geografów – także polityków. Autor korzysta z dorobku specjalistów z tych dziedzin, co daje mu właściwą perspektywę badawczą. Także zakres badań cechuje właściwa perspektywa, stanowiąca połączenie powierzchni badawczych w wymiarze globalnym, zestawionych z powierzchniami o charakterze lokalnym. Pozwala to na właściwe ujęcie zrównoważonego rozwoju, jeżeli weźmiemy pod uwagę, że urbanizacja cechuje kraje postępu demograficznego, przy panującej w Europie stagnacji. Kolejną pozytywną cechą recenzowanego opracowania jest całościowe ujęcie tematu, nie ograniczone do etapu analiz, ale obejmujące ich syntezę, rozwiniętą o budowę modelu teoretycznego i jego weryfikację w konkretnym krajobrazie. Ogólnie pozytywny obraz recenzowanej pracy nieco obniżają luki w prowadzonym wywodzie oraz stosowanym aparacie naukowym, o których wspomnę przy omawianiu w recenzji uwag szczegółowych.

Uwagi metodyczne

Rozdział 2. *Metodologia* Autor nazwał trochę nieszczęśliwie, bo nie dotyczy on nauki o metodach, a jest wylistowaniem zastosowanych metod i powinien nazywać się metoda lub metodyka (rozumiem, że ta niezręczność wynika z tego, że w języku angielskim metodyka i metodologia występują jako synonimy). Podrozdział 2.1 *Metodyka – schemat pracy*, pokazuje kolejność postępowania ujętą w dwóch podstawowych blokach: części analityczno-badawczej i części projektowo-badawczej. Podział ten jest, moim zdaniem, dla architektury krajobrazu właściwy. Autor przy omawianiu stosowanej metody (podrozdział 2.2.1 *Metody stosowane w urbanistyce krajobrazowej*) odwołuje się do *urbanistyki krajobrazowej (landscape urbanism)*, ale tylko w sensie bardzo ogólnym, nie przywołując wymienianych przez siebie autorów przy aplikacji konkretnych metod badawczych. Przy opisie wyników badań terenowych (podrozdział 2.2.2 *Metoda dokumentacji widoków*) wprowadza, oprócz metod konwencjonalnych, dokumentację widoków ukośnych niskopułapowych ujęć lotniczych i analizę percepcyjną (J. Skalskiego) stosowaną do celów projektowych. Są to rozszerzenia obiecujące. Podrozdział 2.2.3 *Metody stosowane w procesie rewitalizacji*, adresowany do części projektowo-badawczej jest zbyt ogólny, zarówno w rozdziale metodycznym, jak i projektowo-badawczym. Podobnie jest z podrozdziałem 2.2.4 *Metoda analizy fraktalnej*, która, jako stosowana przez geografów metoda, mająca podstawę matematyczną, tutaj jest ujęta pobieżnie, tylko w postaci *drzewa pitagorejskiego*. Podrozdział 2.2.5 *Metoda analizy przy pomocy kategorii Genius Loci*, oparta na sprecyzowanym przez J. T. Królikowskiego ładzie krajobrazowym, skupia się na ocenie wartości integrujących mieszkańców z zajmowaną przez nich przestrzenią. Opisana w rozdziale drugim metodyka, tylko częściowo odnosi się do przeprowadzonych badań. W części analityczno-badawczej Autor posłużył się takimi parametrami jakościowymi, jak: warunki zamieszkiwania (przestrzenno-socjalne); komunikacja wewnątrz; struktura urządzonych terenów zieleni; relacja z krajobrazem otwartym; funkcjonowanie przestrzeni publicznej. W części projektowo-badawczej podstawę budowy modelu stanowi geometria rozwoju jednostki osadniczej, a jego falsyfikację w terenie uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe. Przyjęta metodyka w sposób wystarczający pozwoliła Autorowi na przeprowadzony wywód, nie została jednak czytelnie przedstawiona.

Uwagi szczegółowe

W Rozdziale 1.1 *Wprowadzenie – uzasadnienie podjęcia tematu*, Autor swoją koncepcję miasta-ogrodu uzasadnia przy pomocy Europejskiej Konwencji Krajobrazowej i Nowej Karty Ateńskiej (obie pozycje mają niewłaściwe odwołania bibliograficzne). Tę koncepcję Autor

traktuje, jako lekarstwo na polskie problemy urbanizacji. Jest to także podstawowy cel pracy. Postawiona teza mówiąca, że realizacja tego celu pozwoli na rewitalizację i powiązanie z krajobrazem jednostek osadniczych jest konsekwentna. Zakres terytorialny badań, obejmujący, obok Polski, jednostki osadnicze Europy, Afryki i Azji dobrze łączy problematykę lokalną z europejską i globalną i zasługuje na pochwałę. Zakres pojęciowy i merytoryczny prowadzi od Howarda, poprzez przedstawicieli warszawskiej i krakowskiej (naganne jest pisanie nazwisk jej przedstawicieli: Böhma i Nováka bez znaków diakrytycznych) szkoły architektury krajobrazu, do przedstawicieli urbanistyki o charakterze organicznym. Także ten zakres jest w sposób właściwy zarysowany w relacji do idei współczesnego miasta-ogrodu. W tym rozdziale panuje bałagan w odniesieniach bibliograficznych. Brak w bibliografii przytaczanych pozycji: Howard 2009, Czyżewski 2009, Novák 1979. Podobnie jest w omówionym wcześniej, rozdziale 2. *Metodologia*, w którym przytacza się rozprawy doktorskie (Kamińskiego) i inżynierskie (Pożarowszczyk) nie ujęte w bibliografii. Rozdział 3. *Badania studialne*, to przede wszystkim analiza literatury przedmiotu. Podrozdział 3.1 *Definicje podstawowych pojęć*, przy definicji krajobrazu, opiera się na Europejskiej Konwencji Krajobrazowej, a przy definicji otwartego modelu na pojęciu formy otwartej Oskara Hansena. W obu wypadkach przyjęto właściwe źródła dla stosowanych pojęć. W podrozdziale 3.2 *Typologie zamieszkiwania*, wyczerpująco omówiono występujące formy urbanistyczne i ruralistyczne. Także tutaj brak w bibliografii niektórych z wymienionych pozycji: Wejchert 1947, Paweł Pedrycz (ujęty tylko w adresie internetowym). Podrozdziały 3.3 *Interpretacja innowacyjnych koncepcji miast* (i następne 3.4, 3.5), to przegląd nowych koncepcji urbanistycznych: Jana Gehla, Karola Landry, Nikołasa Salingarosa, Leona Kriera, Christophera Alexandra oraz zbiory cech idealnej miejscowości przedstawiane przez: Grzegorza Kostrzewę-Zorbasa, Jana Gehla, zespołu projektującego Milton Keynes w Anglii oraz Księcia Karola Mountbatten-Windsor i jego fundacji *Prince's Foundation for the Built Environment* (źródła, z którego zaczerpnięto wylistowane przez niego cechy, brak w bibliografii). Ten rozdział świadczy o dobrej orientacji Autora we współczesnych poglądach na problemy zamieszkiwania. Kolejny podrozdział 3.6 *Model miasta ogrodu*, opisuje koncepcję Howarda i warianty tej koncepcji realizowane w Polsce i w innych krajach Europy. Rozdział jest opracowany wyczerpująco i bezbłędnie. W podrozdziale 3.7 *Inne modele miast*, omówiono: miasta linearne, miasto galaktyka, miasto na siatce prostokątnej, miasto zwarte i tradycyjne miasto polskie. Także ten rozdział został opracowany wyczerpująco i bezbłędnie. Rozdział 4. *Porównawcze badania terenowe*, obejmuje analizy sześciu miast na świecie, liczących od 100 do 7 000 000 mieszkańców i pięciu miast polskich, liczących od 4 000 do 2 000 000 mieszkańców. Analizowano: położenie, komunikację, kom-

pozycję, strukturę przestrzeni publicznej, strukturę terenów zieleni i zamieszkiwanie (typ zabudowy). W wyniku analizy oceniono: warunki zamieszkiwania (przestrzenno-socjalne); komunikację wewnątrz; strukturę urządzonych terenów zieleni; relację z krajobrazem otwartym; funkcjonowanie przestrzeni publicznej. Ocenę przeprowadzono w tabeli zbiorczej, punktując oceniane elementy w skali 1-5. W odniesieniu do miast na świecie uzyskano oceny mieszczące się w przedziale od 17 (dwa miasta) do 19 punktów (jedno miasto). W połowie przypadków uznano, że istnieje możliwość poprawy jakości parametrów nisko ocenianych. W odniesieniu do miast polskich przeprowadzono podobną ocenę, ale nie umieszczono jej w tabeli zbiorczej, tylko w pięciu osobnych tabelach. Zestawiając te tabele otrzymujemy odmienne wyniki. Oceny mieszczą się w przedziale 11 (jedno miasto) do 23 punktów (jedno miasto). Nie określono również możliwości poprawy jakości parametrów nisko ocenianych. Wydaje się, że w odniesieniu do oceny miast polskich zabrakło Autorowi obiektywizmu. W rozdziale 5. *Rewitalizacja osadnictwa jako proces intensyfikacji rozwoju miasta*, Autor wskazuje na czynniki pozwalające na poprawę jakości zamieszkiwania. Spośród nich wymienia: identyfikację wartości przestrzennych, opartych na charakterze miejsca; identyfikację wartości społecznych, opartych na relacjach społecznych; identyfikację wartości gospodarczych, opartych na lokalnym potencjale zasobów. Ten rozdział opiera się na literaturze, jego umieszczenie po części analitycznej wskazuje na konieczność wykorzystania w nim zdobytych informacji. Rozdział 6. *Otwarty model miasta-ogrodu jako nowy model osadniczy. Podstawowe założenia*, tak, jak poprzedni należy do części projektowo-badawczej. Podobnie opiera się na literaturze. Autor przyjmuje rozwój miasta wzdłuż ciągów komunikacyjnych za podstawowy parametr. Jednak nie opiera się na ich układzie w komunikacyjny ruszt ortogonalny, czy na strukturze łączącej elementy funkcjonalne, ale na drzewie pitagorejskim (termin moim zdaniem precyzyjniejszy niż budowa fraktalna, chociaż formalnie zbliżony). Tutaj bardzo pomocna byłaby koncepcja *architektury dialogicznej* Jacka Dominiczaka, która zakłada w rozbudowie kontynuację, często ukrytej, pierwotnej struktury zabudowy. Rozwój miasta łączy idee Howarda z założeniami rozbudowy fraktalnej. Howard swoją ideę oparł na schemacie kraty heksagonalnej, która optymalizowała komunikację wewnętrzną i zewnętrzną. Rozbudowa fraktalna dostosowuje komunikację zewnętrzną do cech krajobrazu, a wewnętrzną do ruchu pieszego. Autor rozbudowę tę opiera na trzech fazach. Faza pierwsza łączy koncepcję miasta zwartego w centrum, dostosowanego do ruchu pieszego, a poza nim do rozwoju liniowego, opartego na dotychczasowej zabudowie wiejskiej. Faza druga, to rozbudowa stref buforowych, dzielących tereny zamieszkiwania, urządzanych jako tereny zieleni. Faza trzecia, to budowa miasta-ogrodu w powiązaniu z krajobrazem. W efekcie otrzymujemy miasto o trzech

składowych: tradycyjne miasto zwarte w centrum, otoczone zurbanizowanymi terenami wiejskimi i powiązanych z krajobrazem terenami miasta-ogrodu. Elementami łączącymi są tereny zieleni i oparty na drzewie pitagorejskim układ dróg. Podobnie jak w poprzednim rozdziale, także tutaj brakuje wykorzystania wyników części analitycznej – badań terenowych. Rozdział 7. *Projektowa weryfikacja otwartego modelu miasta-ogrodu w krajobrazie polskim*, obejmuje koncepcję wykorzystania opracowanego modelu do zarysowania projektu rozwoju miejscowości Solec nad Wisłą. Projekt podzielono na trzy etapy: poznanie uwarunkowań miejsca (klimatycznych, przyrodniczych, kulturowych, planistycznych); analizy geometrii układu przestrzennego i definiowania obszarów potencjalnego osadnictwa; koncepcji geometrii rozwoju. Uwarunkowania miejsca zostały pozyskane z materiałów archiwalnych gminy (Uchwały, Studia, Strategie), które nie zostały umieszczone w bibliografii. Analiza geometrii układu przestrzennego została przeprowadzona przy pomocy ukośnych zdjęć lotniczych wykonywanych z niewielkiej wysokości. W wyniku przeprowadzonych analiz Autor wskazuje na możliwość zwiększenia liczby mieszkańców Solca z około 1 650 mieszkańców do 4 500, a docelowo do 9 000. Co prawda *Strategia rozwiązywania problemów społecznych gminy Solec nad Wisłą na lata 2008–2015* wskazuje na zmniejszanie się liczby mieszkańców gminy (w 2007 roku cała gmina liczyła 6027 mieszkańców, a Solec 924), ale miejscowość służy tu tylko jako przykład. Rozdział 9. *Wyniki pracy – otwarty model miasta-ogrodu w krajobrazie polskim* odnosi się do koncepcji aktualności tego typu rozwiązań urbanistycznych i możliwości ich zastosowania w warunkach współczesnej Polski. Koncepcja ta jest, moim zdaniem, słuszna. Nawiązuje do budowy miast-ogrodów w II Rzeczypospolitej. Przerwanie tej tradycji ze względów ideologicznych w okresie komunistycznym wprowadziło chaos na terenach wiejskich i małomiasteczkowych. Powrót do postulowanego typu zabudowy uważam za słuszny, a przedstawioną koncepcję za trafną. Rozdział 9. *Dyskusja* ogranicza się do dyskusji z warunkami wprowadzenia proponowanego modelu w polskich warunkach. Wydaje się, że w dyskusji Autor powinien odnieść się także do innych badań dotyczących urbanistyki krajobrazowej w Polsce, takich jak wspomniana teoria architektury dialogicznej Jacka Dominiczaka, czy rozwoju urbanistycznego przez tworzenie ośrodków satelitarnych Doroty Krug. W wyniku tego rozdział 10. *Wnioski*, ma ograniczony zakres. Rozdział 11. *Bibliografia*, jest obszerny wymaga jednak, moim zdaniem, poprawek. Układ alfabetyczny nie jest pełny, jest ograniczony do pierwszej litery. Przyjęty system, który operuje odnośnikami zawierającymi nazwisko i datę publikacji powinien zachować taką kolejność w spisie źródeł. Artykuły w monografiach wieloautorских i czasopismach powinny mieć podany zakres stron. Bibliografia nie obejmuje maszynopisów, dokumentów (takich jak plany miast zamieszczone na ryc. 33, 40, 49, 51,

źródeł liczby mieszkańców w badanych miastach: Poundbury, Podkowa Leśna, Murowana Goślina, Warszawa, czy wspomnianych dokumentów gminy Solec nad Wisłą) a źródła internetowe podają dane ograniczone do adresu internetowego i daty pobrania. Przy publikacji pracy należy konsekwentnie zastosować przy podawaniu źródeł system harwardzki.

Uwagi końcowe.

Temat rozprawy został celnie określony i dobrze wpisuje się w tradycje badań w zakresie architektury krajobrazu. Wywód naukowy został rzetelnie przeprowadzony i świadczy o dobrym opanowaniu przez Autora warsztatu naukowego. Wyniki badań zostały w sposób kreatywny powiązane i pozwoliły na wydobycie istotnych czynników kształtujących badany krajobraz. Pracę oceniam jednoznacznie pozytywnie. Uważam, że rozprawa doktorska: *Otwarty model miasta-ogrodu w krajobrazie polskim* magistra inż. Michała Skrobota stanowi, zgodnie z Art. 13 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytułach naukowych oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, a Autor wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną i projektową w reprezentowanej przez Radę Wydziału Ogrodnictwa Biotechnologii i Architektury Krajobrazu dyscyplinie naukowej. Pan mgr inż. Michał Skrobot posiada umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, co pozwala na przeprowadzenie dalszych etapów postępowania w przewodzie doktorskim. Ponieważ oceniany doktorat uważam za zasługujący na wyróżnienie, przedstawiam uzasadnienie tego wniosku. Praca nad podjętym tematem czasowo zamknęła się w formalnym wymiarze czasu siedmiu lat od rozpoczęcia studiów doktoranckich, a uzasadnieniem pełnego wykorzystania czasu jest nowatorski temat i zakres pracy, w tym rozległość badań terenowych. Doktorat otwiera nowe pole badań, rozwijając w zakresie architektury krajobrazu zagadnienie urbanistyki krajobrazowej, wprowadzając także na nowo, porzucony już dawno przez urbanistów model osadnictwa, konfrontując dodatkowo ten model z wartościami krajobrazowymi i sytuując w kontekście pilnej potrzeby rewitalizacji istniejącej substancji i form zamieszkiwania. Doktorat pokazuje swoistość polskich miast ogrodów i możliwość rozwijania ich modelu przy zastosowaniu współczesnych tendencji istniejących w nauce i w praktyce architektury krajobrazu.

